№ 195 ՇԱԲԱԹ, 5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ, 5 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ № 195

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆօն № 228.

ՄՇԱԿ

(37-ՐԴ ՏԱՐԻ)

Սեպտեմբերի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 4 րուբլի:

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK». Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում — Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում — Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

Թիֆլիսի Քաղաքային Վարչութիւնը

յայտնում է, որ Պետերբուրգի կանանց Բժշկական Ինստիտուտում ունեցող քաղաքային ստիպենդիան արդէն ազատ է Թիֆլիսեցի այն օրիորդների համար, առանց ազգի և դաւանանքի խտրութեան, որոնք աւարտել են Թիֆլիսի I կամ II կանանց գիմնազիան:

Խնդիրները, անհրաժեշտ դոկումենտների հետ միասին՝ պէտք ներկայացնել մինչև ներկայ սեպտեմբերի վերջը Քաղաքային Վարչութեան I բաժանմունքը:

(ա. օ.) (առ.) 900. 3—2

„ՌՕՍՍԻԱ“ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով պատիւ ունի տեղեկացնել ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ Թիֆլիսի բաժանմունքի գրասենեակը այժմ

— ՓՈԽԱԴՐՎԱԾ Է —

ՍՕԼՕԼԱԿԻ ՓՈՂՈՑ Տ. Ա. Ա. ՄԱՐԴԱՆՕՎԱՅԻ, № 12.

(ա.) 27, սեպ. 5. 491. 2—2

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

Զուբալովի անուան

ԺՈՂՈՎՐԴ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊ.

Հայկական սեկցիա

Շաբաթ, 5 սեպտեմբերի

Հայոց Դրամ. Ընկ. դերասանների խումբը Բարեհաճ մասնակցութեամբ դերասանների Թատերաշրջանի բացմանը կը ներկայացնէ

Դաւաճանութիւն

Դրամա 5 գործ., հեղ. Սումբաթովի, թարգմ. Հ. Տէր-Գրիգորեանի:

Մասնակցում են.—օր. Իգ. Քալանթար, տ. տ. Արուսեակ, Գուլազեան, Ցասմիկ, Տէր-Գրիգորեան, պ. պ. Աղաջանեան, Թոռոսեան, Կոծօ, Ղազարեան, Մնացականեան, Մուրադեան, Միրզոյեան, Յարութիւնեան, Ռուսեան, Տէր-Գրիգորեան, Քիւրքչեան, Սեւումեան և ուրիշները:

Սկիզբն է ճիշդ $8^1/_2$ ժամին երեկոյեան

Տեղերի գները 50-ից մինչև 5 կոպ.

առ. 905. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Երթևեկ հիւանդների համար ամեն օր, Վօկզալնայա 8, տ. Ենֆիաճեանցի

Տելեֆօն 695

Ն. Գ. ՖԷԴՕՐՕՎ ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի օրերից, $8^1/_2$-ից մինչև $9^1/_2$, ներքին հիւանդ.:

Վ. Դ. ԳԱՄԲԱՇԻՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 11—12 ժամը, ներքին և երեխաների:

Բ. Ա. ՊՕՊՕՎԵԱՆ երկուշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ 12—1 ժամը, կոկորդի քթի և ականջի:

Դ. Ս. ՍԱԳԱՐԵԱՆ [illegible] օրերը 12—1 ժ., ներքին:

Ա. Ն. ԴԻԱՍԱՄԻՁԷ ամեն օր, $11^1/_2$-ից մինչև $12^1/_2$ ժ., սիֆիլիս եւ կաշուէ հիւանդութիւններ:

Ն. Մ. ՄԵԼԻՔՕՎ ամեն օր, խիրուրգիական և կանանց հ., 1—2 ժամը:

Ի. Դ. ԳՕՄԱՐԹԷԼԻ ամեն օր, ներքին և երեխաների, 2—3 ժամը:

Բ. Ս. ՄՈՒՍԽԵԼՕՎ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 2—$2^1/_2$ ժ., աչքի հիւանդ.:

ԻՐԻԿՈՒՆԵՐԸ

Ա. Գ. ՄԻՐԶՈՅԵԱՆ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Ն. Գ. ՋԻՋԻՆԱՁԷ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, 6—7 ժ., ներքին և երեխաների:

Հիւանդանոցում կատարվում են միկրոսկօպիական, բակտէրիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս ծաղկի պատուաստում և ծծմայրերի քննութիւն: Վճարը խորհրդի համար 50 կոպէկ:

(օ. մ.) առ. 38. 100—83

ԲԺԻՇԿ ՄԻՔԱՅԷԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ մորթու հիւանդութիւնների

→ վերադարձաւ ←

և առաջվայ նման ընդունում է հիւանդների

Ընդունելութիւնը ամեն օր: 1—4 ժամը ցերեկվայ, 7—9 ժամը երեկոյեան

Միխայլեան պր. 38 (Րէալական դպր. դիմաց), հեռ. 663.

(առ.) 841. 10—7

ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

Թիւրքիայի զանազան տեղերից հայ գործողները դիմում են մեզ, խնդրելով ցուցումներ զանազան կուլտուրական գործերի վերաբերութեամբ:

Վանի շրջանի գործողները ցանկանում են գիւղատնտեսական մի դպրոց բանալ Վարագայ վանքի հողերում: Նոյնը ցանկանում են Մուշի հայերը իրանց գիւղերից մէկում: Վերջին ժամանակներս Աղթամարի թեմում յարուցված է գիւղատնտեսական և արհեստագիտական ուսում տարածելու խնդիրը:

Հարցապնդումներ են ստացվում կատարելագործված գութանների, սերմերի և ուրիշ գործիքներ ձեռք բերելու մասին:

Մեզ յայտնի է նոյն իսկ, որ մի երկու անձ գնել են մի քանի գործիքներ և տարել երկիր՝ այնտեղ գործածելու համար:

Թիւրքիայի մէջ երևացող կուլտուրական շարժումը արժանի է ամեն խրախոյսի և քաջալերութեան ոչ միայն [illegible] թիւն է մի շարք բարեփոխութիւնների այս կամ այն մասնաւոր դիպուածում, այլ և այն, որ դա նշան է, թէ այնտեղ նորից սկսում է հաստատվել կանոնաւոր կուլտուրական կեանք և մարդիկ հաստատ ցանկութիւն ունեն վերականգնելու քայքայված տնտեսութիւնը և հարթելու ուղիներ նրա բարգաւաճ զարգացման համար:

Սակայն որպէսզի կուլտուրական այդ շարժումը օրից օր աճի, ընդարձակվի ու խորանայ, անհրաժեշտ է, որ նրա այդ առաջին քայլերը կատարվեն անսխալ, հաստատուն կերպով և այդպիսով վստահութիւն ձեռք բերվի յետագայ աւելի մեծ գործունէութեան համար:

Մեր կովկասեան պայմանները, լինելով չափազանց բազմազան, անտարակոյս պարունակում են իրանց մէջ և այն առանձնայատկութիւնները, որոնք բնորոշ են Թիւրքահայաստանի այս ու այն մասում, ուստի մեր երկրի փորձերը կարող են ուսանելի լինել և մեր հարևան երկրի համար: Անհրաժեշտ է, սակայն, որ մասնագէտ հետազօտողներ պարզէին, թէ ինչ բնաւորութիւն ունեն Թիւրքահայաստանի զանազան մասերը և որքան նրանց պայմանները համապատասխան են մեր երկրի այս կամ այն մասի պայմաններին, որպէսզի մեր փորձագէտների և ցուցադրութեան արդիւնքները լինեն ուսանելի և գործադրելի Թիւրքահայաստանում:

Եւ առհասարակ ցանկալի է, որ Թիւրքահայ այն գործողները, որոնք հետաքրքրված և շահագրգռված են այդ տեսակ խնդիրների մշակութեամբ, մի որոշ համախմբման և կազմակերպութեան մէջ մտնէին և իրանց գործունէութեամբ տային համակարգված սիստեմատիկ գործի էութիւն:

Խնդիրը սկսում է դառնալ հերթական, և ցանկալի է, որ նա գտնէր իր մշակողները և գործողները:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սեվաստոպօլ, 3 սեպտեմբերի

Կայսերական Պալատի մինիստրի հեռագիրը.

Այսօր Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրը Մեծ Իշխան Դմիտրի Պաւլովիչի հետ և Կայսերական Պալատի մինիստրի, Իր կապիտանի և հերթապահ ադիւտանտի ուղեկցութեամբ [illegible] «Լէյտենանտ Շեստակով» նաւը. Նաւի վրա Կայսրին դիմաւորեցին շքախմբի անդամներից ծովային մինիստր Վօէվօդսկի, Սև ծովի ծովային ուժերի հրամանատար Բօստրէմ, ծովային գլխաւոր շտաբի պետ Եակօվլէվ և նաւի հրամանատար Դմիտրիէվ:

Նորին Մեծութիւնը անցաւ նաւաստիների շարքով և բարևեց նրանց:

Ապա նաւը մտաւ ծովը: Նրան հետևեցին ուրիշ նաւեր, որոնք կատարեցին մի քանի վարժութիւններ: Թագաւոր Կայսրը նշան տուեց, որ յայտնեն թէ ինքը գոհ մնաց վարժութիւններից:

Յետոյ Կայսրը դիտեց նաւերի հրացանաձգութիւնը և նոյնպէս գոհունակութիւն յայտնեց:

Ժամը մէկի մօտերը Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց վերադառնալ և դիտելով «Լէյտ. Շեստակովի» մասերը, շնորհակալութիւն յայտնեց օֆիցերներին և նաւաստիներին և վերադարձաւ «Շտանդարտ» զբօսանաւը:

(Հ. Գ.)

Բագու, 3 սեպտեմբերի

Երեկ հանվեց Բագուի խուզարկու բաժնի գործակալներից բաղկացած մի խումբ, որ [illegible] տակով պատրաստելիս է եղել ռումբեր:

Տեղական հիւանդանոցներից մինում «առանձին նովանաւորութեան» ներքոյ եղել է ռումբերի արհեստանոց:

Մեղաւորները ենթարկվում են պատասխանատուութեան. Նրանց վերաբերութեամբ փաստերն անհերքելի են:

(«Т. Л.»)

Պետերբուրգ, 3 սեպտեմբերի

Մայրաքաղաքում ձերբակալվեցին 14 յայտնի գողեր և 50 գրպանահատներ:

(Հ. Գ.)

Թէհրան, 3 սեպտեմբերի

Մինիստրները մի արձանագրութիւն ստորագրեցին, որով շահի կառավարութիւնը պարտաւորվում է վճարել գահընկէց շահի անձնական պարտքը ռուսաց բանկին: Պարտքի վճարումը, որ ապահովված է հիւսիսային մաքսատների եկամուտներով, տեղի կունենայ տասն տարվայ ընթացքում:

(Հ. Գ.)

Մադրիդ, 3 սեպտեմբերի

Երէկ տեղացիները կրակեցին Պենօդեգօմէզի վրա, բայց երբ զօրքը պատասխանեց ռումբերով, մաւրերը հրացանաձգութիւնը դադարեցրին և ժամը $6^3/_4$-ին վերսկսեցին յարձակումը, սակայն յետ մղվեցին և ստիպված էին վերջնականապէս կռիւը դադարեցնել:

Այսօր ամեն ինչ հանգիստ էր:

(Հ. Գ.)

Լոնդոն.—Այս օրերս մեկնեց Լոնդոնից Պօլսի վրայով դէպի Էջմիածին՝ Քէմբրիջի համալսարանի մագիստրոս Mr. Ralph Butler, ներկայ լինելու կաթողիկոսական օծման. այնուհետև ճանապարհորդելու է Հայաստան, ուսումնասիրելու նպատակով: «Times» լրագիրը յանձնարարել է նրան նկարագրելու օծման հանդէսը: Իր ուսումնասիրութիւնները առաջ տանելու համար նա սովորել է հայերէն, ռուսերէն և թիւրքերէն:

Արամ Րաֆֆի

Կ. Պօլիս, 3 սեպտեմբերի

Յատուկ մի յանձնաժողով, որի մէջ մտնում են ներքին գործերի, արդարադատու-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ *)

Հեռու չէ Ծուրղութը:

Նրա հողերը կպած են քաղաքի հողերին:

Եւ ախալցխացիների համար Ծուրղութ գնալը զբօսանքներից մէկն է:

Քաղաքի կենտրոնից մինչև գիւղը հինգ վերստ է միայն:

Գիւղացիները գործով լինում են քաղաքում շատ յաճախ: Նրանք այնտեղ վաճառում են իրանց մթերքները և ձեռք բերում պակասը. նրանք կապալով վերցնում են քաղաքացիների հողաբաժինները և մշակում. նրանք կատարում են զանազան գիւղական յանձնարարութիւններ:

Ախալցխացիներն էլ սիրում են լինել Ծուրղութում: Գիւղի մօտիկութիւնը, գիւղացիների հետ ունեցած գործառնութիւնները, ուխտ գնալը, զբօսանքի հաճոյքը ստեղծել են մշտական երթևեկութիւն քաղաքի և գիւղի միջև:

Այդ երթևեկութիւնը կատարվում է մեծ մասամբ ոտով: Ուստի ձիով կարճատև ճանապարհորդութիւնը մի հաճելի զբօսանք կարող էր միայն համարվել ինձ համար:

Ինձ ուղեկցում էր Ծուրղութցի բանիմաց մի գիւղացի, տեղական դպրոցի հոգաբարձուներից մէկը:

— Որքա՞ն մեծ է ձեր գիւղը,—հարցրի ես:

— Մօտ 120 տուն ենք այժմ,—բացատրեց գիւղացին.—մենք հիմնել ենք գիւղը 30 տնով. իսկ այժմ մէկը չորս է դարձել:

— Որտեղի՞ց էք գաղթել:

— Էրզրումի մօտ գտնվող Իլիջա գիւղից: Առաջ մեր յարաբերութիւնները անպակաս էին այնտեղի հետ, իսկ այժմ ընդհատված են. ժամանակ շատ է անցել, յետոյ արգելք եղաւ Թիւրքական սահմանագծի փակվելը, որը միայն նորերս բացվեց կրկին:

Գիւղացին գանգատվում էր հողի պակասութեան վրա:

— Ստիպված ենք,—ասում էր նա,—ամեն միջոցի դիմել մեր ապրուստը ապահովելու համար: Վերցնում ենք քաղաքացիների հողը և մշակում ծանր պայմաններով, համաբեա կիսով, վարձում ենք խոտհարք և արօտ Բայբուրդցեաններից, վճարելով տարեկան 420 ր., մեզնից շատերը վերցնում են փայտի, քարի կապալներ. օրն ի բուն աշխատում ենք:

Շուտով թողինք քաղաքի բնակութիւնները և ելանք քաղաքի դաշտերը: Այնտեղ շատ տեղերում նկատելի էին աղբակոյտեր:

— Ի՞նչ նպատակի են սրանք ծառայում և ում են,—հետաքրքրվեցի ես:

— Մենք ենք դիզել այստեղ,—բացատրեց գիւղացին.—Քաղաքից դուրս ենք թափում այստեղ, յետոյ ձմեռը տանում ենք մեր արտերը: Ցանելուց առաջ փռում ենք աղբը հողի վրա, հերկում, յետոյ ցանում, ապա նորից հերկում:

— Որքա՞ն էք վճարում այդ պարարտանիւթի համար:

— Առաջ ձրի էր. կար ժամանակ, որ մեզ մի բան էլ տալիս էին, որ մենք մաքրենք խաները, իսկ այժմ մենք ենք վճարում: Երբ զանազան տեղերից պահանջ յայտնվեց, այն ժամանակ այդ ձրի նիւթը գին ստացաւ, և մենք վճարում ենք խանին 3—5 րուբլի:

Մի քանի հաշիւներից կարելի էր գալ այն եզրակացութեան, որ այդ պարարտանիւթի պուդը նստում է մօտ կէս կոպէկ:

Թէ քաղաքի և թէ Ծուրղութի հողը, որով մենք գնում էինք, չափազանց կաւային էր: Հեռուից երևում էր, որ գիւղական հողերի վերին մասում և մանաւանդ հարևան գիւղերի հողերում կայ սևահողի խառնուրդ:

— Վարելահողի հաստութիւնը 3—4 վերշօկ է, իսկ եթէ աւելի խոր գնանք, չիւ հող կը դուրս գայ, որ բոլորովին ապարդիւն է: Լաւ պատրաստված հողում ցորենը տալիս է մէկին 3—4, գարին 4—5, լազութը (սիմինդր) 40—70, բայց երբ տարին վատ է՝ կէսն էլ չէ ստացվում, իսկ այս տարի լազութը շատ արտերում բոլորովին փչացել է երաշտի պատճառով և ոչինչ չի տայ:

Երբ քաղաքի հողից անցանք գիւղական հողը, սկսեց լավել մի ճանչիւն, որը քանի գնում էր՝ աւելի ու աւելի սաստկանում էր: Մի քանի ժամանակից յետոյ տեսանք մի սայլ բարձած խուրձերով: Սայլը հին տեսակի էր, հին անիւներով, հին կապերով: Սայլի ճանչիւնը մի այնպիսի աղմուկ էր բարձրացրել, որ երբ անցանք մօտով ստիպված էինք ընդհատել մեր խօսակցութիւնը:

Ճռնչող սայլից յետոյ շատ մխիթարական էր տեսնել եւրոպական գութաններ նոյն գիւղի հողերի վրա:

— Այս տարի ենք բերել,—բացատրեց գիւղացին,—մեր ուսուցիչ Գենջեանի յորդորանքով և աջակցութեամբ: Արդէն քանի գութան է բերված, իսկ եկող տարի շատ քիչ տուն կը մնայ առանց նոր գութանի: Հարևան գիւղերն էլ մեզնից օրինակ վերցրին:

Գիւղացին պատմեց, որ սրանից մի եօթ տարի առաջ Բաբգէն վարդապետի նախաձեռնութեամբ բերված են եղել Ծուրղութ մի երկխոփանի գութան և մի գլդոնգատ գործիք: Գութանը գործել է մի քանի ժամանակ, խոփերը փչացել են, և գութանը մոռացութեան է տրվել: Այս տարի Գենջեանի յորդորով գութանը նորոգել են, չուգունի խոփերի տեղ շինել երկաթեայ խոփեր և գործի դրել: Արդիւնքը այնքան լաւ է դուրս եկել, որ գիւղացիները հերթով օգտվում են եղել գութանից՝ վճարելով օրական 40 կոպէկ, բայց յետոյ որոշել են ծախել, որպէսզի գութանի պատճառով անհամաձայնութիւններին վերջ տան: Եւ գութանը ծախվել է 32 րուբլով (նորը գնված է եղել 34 ր.):

— Նոր գութանների համար հարկաւոր է լինում 3—4 լուծ եզ, իսկ հինը պահանջում է դրա կրկնակի ույժը:

Ահա և Ծուրղութ գիւղը մեր առջև:

Ձախ կողմին, ձորակի գծով գետեղված են փոքրիկ այգիներ: Մի փոքրիկ հողաբաժնի վրա էլ գցված է փորձնական բանջարանոց, որի հսկող-ղեկավարողն է տիկին Օ. Գենջեան:

Գիւղը գետեղված է լեռնակողի վրա: Մենք բարձրացանք գիւղի վերին թաղը, ուր իջայ Գենջեանների բնակարանում:

Երկու կահաւորված սենեակները պատերի վրա գետեղված պատկերներով, պօստկարտերով, գրադարանով հաճելի տպաւորութիւն էին թողնում, իսկ փոքրիկ պատշգամբը բացում էր մի ընդարձակ հորիզոն:

Մեր խօսակցութիւնը պտտում էր կուլտուրական, հասարակական և գրական խնդիրների շուրջը:

Շուտով եկան տեղական քահանան և երկու անձ: Ես յայտնեցի, որ պէտք է զրոյց ունենամ գիւղացիների հետ կամ հէնց նոյն երեկոյեան, կամ հետևեալ առաւօտ:

Մի փոքր ժամանակից յետոյ եկան յայտնեցին, որ արդէն հաւաքվել են հետաքրքրվող գիւղացիները դպրոցի սենեակում:

Զրոյցը պտտում էր հողի, երկրագործական գործիքների, անասնապահութեան և տնայնագործութեան խնդիրների մասին:

Գիւղացիները հարցեր տուին հող գնելու մասին՝ գիւղացիական բանկի կամ այլ միջոցներով: Նրանց հետաքրքրում էին նոյնպէս գիւղատնտեսական նոր գործիքները և տնայնագործութիւնը:

— Եթէ յարմար հողեր լինեն գնելու համար, մենք կը խնդրէինք մեզ տեղեկացնել,—ասում էին գիւղացիները:—Գութանների և միւս գործիքների վերաբերութեամբ շատ ցանկալի է, որ փողը մեզնից վերցնէին մաս-մաս:

Զրոյցից յետոյ Գենջեանների հետ խորհրդակցեցինք առաջիկայ գործունէութեան մասին:

Տեղական դպրոցը պահպանվում է գիւ-

*) Տես «Մշակ» № 194.

թեան և երկրագործութեան մինիստրները, չի ենթարկի վերաքննութեան Ադանայի զինուորա-նահանգական դատարանի վճիռը, որովհետև այդ դատավճիռները, իբրև վերջնական, վերաքննութեան չեն ենթարկվի։ Յանձնաժողովը սոսկ կը քննէ ջարդի այն մասնակիցների գործը, որոնք, հայերի ասելով, ազատ են և որոնց դէմ, նրանց ասելով, դատարանը ոչինչ չարեց։

—

Կիպրոս կղզուց տեղեկացնում են, որ այնտեղ գաղթած հայերից շատերը կանչում են ռուս քահանաների՝ ուղղափառութիւն ընդունելու նպատակով։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Ղշլաղ, 31 օգոստոսի

Օգոստոսի 30-ին այստեղ կայացաւ ժողովրդ. չորրորդ դասախօսութիւնը։

Բժիշկ Աղասարեանը խօսեց «վարակիչ հիւանդութիւնները և գիւղացիները» նիւթի մասին։

Կեղտոտութեան մէջ համարեա թաղված հայ ռամիկը և տգէտ ու սնապաշտ գիւղացին մշտապէս դատապարտված են զանազան վարակիչ հիւանդութիւնների։

Վարակիչ հիւանդութիւններից ամենից տարածված է «ծաղիկը», որը ահագին զոհեր է տանում գիւղի մատաղ սերնդից։

Մեր հայ գիւղացին, շնորհիւ իր տգիտութեան և ծայրայեղ սնապաշտութեան՝ վերոյիշեալ հիւանդութեան դէմ կռիւ մղելը մահացու մեղք է համարում։ Գիւղացին առհասարակ թերահաւատութեամբ է նայում «ծաղիկ կտրելու» վրա։

Դասախօսը այդ հիւանդութեան դէմ կռւելու մի քանի խորհուրդներ տալուց յետոյ կոչ արեց, որ գիւղացիներն իրանց երեխաների ծաղիկը անպատճառ կտրել տան։

Գիւղի ընտանիքներում, կարելի է ասել, մշտապէս բուն է դրել տիֆը, որը ահագին զոհեր է կլանում անխնայ կերպով։

Պակաս վնաս չեն հասցնում նմանապէս կարմրուկը, դիֆտերիտը և այլ տարափոխիկ հիւանդութիւնները։ Յարգելի դասախօսի համառօտ զրոյցը գիւղացիների վրա մեծ ազդեցութիւն գործեց։

Խօսեցին նմանապէս Զինանեանը՝ գիւղական շինութեան մասին և Սողոմոնեանը՝ զեմստվօյի մասին։ Այդ օրվայ դասախօսութիւնները վերջինն էին։ Գիւղացիները իրանց խորին շնորհակալութիւնը յայտնեցին թէ դասախօսութիւններ կազմող մասնաժողովի անդամներին և թէ դասախօսներին։

Ցանկալի է, որ նմանօրինակ դասախօսութիւնները կրկնվեն մեզանում նաև ձմեռը, տարվայ այն եղանակին, երբ գիւղացին դատապարտված է անգործութեան և զանազան «դուքաններում» զբաղված է լինում կոնծաբանութեամբ կամ դատարկաբանութեամբ։

Ժողովրդական դասախօսութիւններ կազմակերպելու պարտականութիւնն ընկնում է մեր շրջանի տեղական ինտելիգենցիայի վրա։

Մ. Ղազարեան

—

Արդվի (Լոռու շրջ.), 29 օգ.

Չը նայած որ յունիսի 8-ին եկած կարկուտը թէ մեր գիւղի և թէ շրջակայ Քարինջի, Մարց, Աթան, Լօրուտ, Շամուտ գիւղերի բերքին վնասեց, այնուամենայնիւ մեր շրջանն այս տարի ցորենի բերքի կողմից ապահով է։ Միայն՝ մեզանում այս տարի կայ տաւարի ու ոչխարի՝ «դաբաղ» կոչված հիւանդութիւնը, որը բռնում է կենդանու բերանից ու ոտքից։

Այս տարի մեզանում գարունը ցուրտ անցկացաւ, իսկ ամառը չորային։ Այդ պատճառով շրջանիս բնակիչները մի քիչ շատ նեղվեցին։

Անցեալ տարի մեզ մօտ Մ. Քալանթարեանը մի քառորդ դեսեատին ցորեն ցանեց նոր սիստեմով։ Փորձը, ընդհանրապէս, չէր կարելի աջող անուանել։ Դրա պատճառը, մեր կարծիքով, հողի վատոյժ լինելն է։

Այս տարի, շնորհիւ չորային անցնելուն, պտղատու ծառերի վրա երևաց մի տեսակ թրթուր, որը շատ վնաս տուեց. նա կրծում է ու թափում ծառի տերևը։

Լեռնցի

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

—

Սեպտ. 9-ին կովկասեան զինուորական-նահանգական դատարանում քննվելու է Մարիա Կապանաձէի, Հերման Մգալօբլիշվիլու, Իշխ. Էրիստովի և Կոնստանտին Պարժանաձէի գործը։ Յիշեալ անձինք մեղադրվում են սօց.-դեմօկրատական կուսակցութեանը պատկանելու մէջ։ Պաշտպանելու են երդ.-հաւ. Ն. Էլիավա և երդ.-հաւ. օգնական Ի. Կաչուխով։

—

Բագւում ժամանակաւոր զինուորական դատարանը գիւղացի Կասպէրովին, Միրզոյեվների նաւթահանքերի կառավարիչ ինժեներ Բօրիսովի կեանքի դէմ վրիժառութիւնից դրդված մահափորձ կատարելու համար, դատապարտեց 15 տարով տաժանակիր աշխատանքների։ Կասպէրովը վճռաբեկ բողոքագիր ներկայացրեց։ Զինուորական գլխաւոր դատարանը օգոստոսի 27-ի նիստում նրա բողոքագիրը թողել է անհետևանք։

—

Շչիգրովի հանրապետութեան գործը

Զինուորական գլխաւոր դատարանում օգ. 30-ին, չը նայած տօն օրին, տեղի ունեցաւ յատուկ նիստ «Շչիգրովի հանրապետութիւն» մեծադղորդ գործի առիթով ներկայացված բողոքագրի քննութեան համար։

Ինչպէս յայտնի է, Կիևի զինուորական-նահանգական դատարանի նստաշրջանին յանձնված էին 89 մարդ, որոնց թւում առաջին Պետական Դումայի անդամ Մերկուլօվ, երկրորդ Պ. Դ. անդամ Պեանիխ, նրա որդին և աղջիկը և Մօլոտկօվ քահանան։ Բոլոր մեղադրեալները ճանաչվում էին յանցաւոր ս.-յ. գիւղացիական միութեանը պատկանելու մէջ, աւարառութիւններ և հրդեհումներ կատարելուն համար, «էկսպրօպրիացիաներ» կազմակերպելում և վերջապէս վառօդով գիւղացիներից մինի տունը պայթեցնելու մէջ. Պատգամաւոր Պեանիխին և նրա որդուն բացի դրանից մեղադրում էին Կուրսկի պահնորդական բաժնի գործակալին սպանելու մէջ։

Կիևի զինուորա-նահանգական դատարանը, քննելով այս գործը, 20 հոգու արդարացրեց, 34 հոգու դատապարտեց աքսորի և 9-ին մահվան պատժի։ Վերջիններիս թւումն էին Պեանիխը և որդին։

Զինուորական գլխաւոր դատարանը քննելով 34 աքսորի դատապարտվածների և 9 մահվան պատժի ենթարկվածների վճռաբեկ բողոքագիրը՝ թողեց այդ անհետևանք։

(«Р. Сл.»)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Ֆրանսիացի հայագէտ պրօֆեսօր Ֆ. Մակլէր, որ գնացել էր Էջմիածին ձեռագիրներ ուսումնասիրելու նպատակով, երէկ, սեպտեմբերի 4-ին, վերադարձաւ Թիֆլիս, ուր կը մնայ մի քանի օր և յետոյ կուղեւորվի Պարիզ՝ իր դասախօսութիւնները շարունակելու։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի ձայնաւոր Հ. Առաքելեան առաջարկած լինելով ուղարկել պատգամաւորներ քաղաքի կողմից Էջմիածին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օծման հանդէսին, ուպրավան որոշել է ուղարկել 2 ներկայացուցիչ իր և դումայի կողմից և իր այդ որոշումն առաջարկել դումայի հաստատութեանը։

✦ Երկուշաբթի օրը տեղի կունենայ քաղաքային դումայի նիստը, որից առաջ կը կատարվի հոգեհանգիստ Թիֆլիսի նախկին քաղաքագլուխ Ալ. Մատինեանի յիշատակին։

✦ Մոսկվայից Է. Ք. Ն. մեզ խնդրում է յայտնել հետևեալը. «Մեր թեմի կօնսիստօրիայի հրամանագրութեան համաձայն, յօգուտ Ադանայի զոհերի որբոց, Մոսկվայի հայոց եկեղեցիների երէցփոխ Ալ. Մկրտումեանը, մեր եկեղեցում, երեք անգամ նուիրատուութեան դիմելով, ստացել է 175 ր. 96 կ., Յովհ. Յովհաննիսեանից էլ՝ ի յիշատակ իր վաղամեռիկ որդու Յարութիւնի՝ 50 ր., ընդամենը 225 ր. 96 կ., որից հանելով ճանապարհածախսը, 225 ր. 16 կ. ուղարկել է կօնսիստօրիան՝ ի տնօրէնութիւն»։

✦ Այսօր Զուբալովեան ժողովրդական տանը հայ թատերասէրների խումբը կը ներկայացնէ Սումբաթովի «Դաւաճանութիւնը»։

✦ Նաւագնացութեան և առևտրի ռուսական ընկերութիւնը տեղեկացրել է Թիֆլիսի բորսային կոմիտէտին, որ նա «Չիխաչեվ» նաւի վրա կազմում է երկրի արտադրութեան լողորդական ցուցահանդէս, խնդրելով մասնակցել այդ ցուցահանդիսին։ «Չիխաչեվ» նաւը շրջելու է Մարմարա և Միջերկրական ծովերի զանազան նաւահանգիստներում։

✦ Սեպտեմբերի 17—22-ին Թիֆլիսում կը բացվի թռչնապահութեան 3-րդ հերթական ցուցահանդէսը։ Իբրև էքսպերտ այդ ցուցահանդիսին ուղարկված է մասնագէտ՝ երկրագործութեան դեպարտամենտի առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ Գօզդօվսկին։

✦ Մինիստրների խորհրդի նախագահը, ինչպէս հաղորդում են ռուսաց լրագիրները, դիմել է տեղական իշխանութիւններին մի հրահանգով, որով խորհուրդ է տալիս կըրճատել մահվան պատժը գործադրելու դէպքերի թիւը։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը հաստատեց «Ջէմօ-Աւճալայի Գիւղատնտեսական Ընկերութեան» կանոնադրութիւնը։ Ընկերութիւնը նպատակ ունի աջակցել իր անդամներին գիւղատնտեսական հարկաւոր իրեր ձեռք բերելում, գիւղատնտեսական արտադրութիւնները վաճառելում, նրանց տեխնիկական մշակութեան մէջ ընկերութեան անդամների տնտեսութիւնը բարելաւելում միացեալ խորհրդակցութեամբ և համապատասխան միջոցների գործադրութեամբ։

✦ Երէկ մահմէդական «Րամազան» ամսի առաջին օրն էր և մահմեդականների պասի սկիզբը, որը կը տևէ երեսուն օր և կը վերջանայ «Օրուջ-բայրամի» 3-օրեայ տօներով։

✦ Արդարադատութեան մինիստրը վերջացրել և մինիստրների խորհրդի քննութեանն է յանձնել պետական յանցանքների գործերի քննութեան կարգը փոխելու օրինագիծը։ Լուրերին նայած, օրինագծի համաձայն բոլոր քաղաքական գործերը պէտք է ուղղվեն նահանգական դատարանին, որի քննութեան ժամանակ ներկայ են լինելու երդուեալ դատաւորներ։ Վերացվում է նաև ժանդարմական հսկողութիւնը և նախնական քննութիւնը։

✦ Կիրակի, սեպտ. 8-ին, «Մուզա» պրօժեկտօրի այգում (Միք. փող.) տեղի է ունենալու մի մեծ զբօսանք ի նպաստ հասարակաց կանանց դպրոցի։ Զբօսանքի միջոցին պիտի օդը բարձրանայ և իջնէ 7 արշին երկարութեան մի օդային նաւակ, որ կոմս Ցէպպելինի նաւի կատարեալ ընդօրինակումն է։ Զբօսանքը բաղկացած կը լինի նաև ուրիշ շատ հետաքրքրական մասերից։

✦ Կայսերակ. Պալատի մինիստրութեան դիւանատունը ուղարկելով Թիֆլիսի նահանգապետին 25 ր. հաղորդում է, որ հրամայված է յանձնել այդ գումարը և յայտնել դրանով շնորհակալութիւն կօլէժսկի սեկրետար Երիցեանին այն ոտանաւորի համար, որ, իբրև սեփական հեղինակութիւն, մատուցել է նա Թագաւոր Կայսրին։

✦ Օգոստոսի 16-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը Թիֆլիսի «Աշխատանքի բօրսայում» ցուցագրվել են ընդամենը 265 հոգի, որոնցից 139-ը տղամարդիկ են, իսկ 126-ը կանայք։

✦ Բօրչալուի գաւառում կարկուտը ոչնչացրել է ցանքսերը հետևեալ գիւղերում, Բէշտաշէն՝ 300 դեսեատին տարածութեան վրա, Իմէրա — 200 դես., Սաֆար-Խարաբա — 80 դես. և Շիշեակ, որով վնասվել են առաջին գիւղի բնակիչները 10,000 ր., երկրորդինը — 7000 ր., երրորդինը — 1500 ր. և չորրորդինը — 3000 ր.։

✦ Բագուի քաղաքապետութեան խուզարկու ոստիկանութեան պետ Դուբիէվը և քաղաքապետի դիւանատան նախկին գործավար Մէջլիսովը, որ ինքնակամ թողեց պաշտօնը և մտաւ Բագուի նահանգական դատարանի փաստաբանների թւում, յանձնվում են դատարանին ծառայական յանցագործութեան պատճառով։ Խուզարկու ոստիկանութեան պետ Դուբիէվը առայժմ ծառայութեան մէջ է և նրա մնալը կախված կը լինի Բագուի քաղաքապետ գնդապետ Մարտինօվի վճռից։ («Կ.»)

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

✦ Սեպտ. 3-ին, երեկ. ժամը 5-ի մօտերը, սրճախեցի Գէօրգի Շեյշմելօվի պանդոկում, Ռուսսկայա փողոցում, մեռելահաց էին ուտում մօտ 30 հոգի իրանց ընկեր Զախար Զախարօվի թաղման առիթով։ Քէֆի ժամանակ վէճ ծագեց, որ վերջում փոխվեց ծեծի, որի ժամանակ թիֆլիսեցի Գէօրգի Լոմիձէն դանակով վէրքեր հասցրեց մարմնի զանազան մասերում Իսուֆ Մանախին-օղլուն, Տիգրան Մարկոսեանին և արգանչչիկ Գարեգին Սաիպօվին։ Վիրաւորվածներին տարան Միքայէլեան հիւանդանոց։ Լոմիձէն ձերբակալվեց։

✦ Սեպտ. 3-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին, Ֆեօդօսիէվսկայա փողոցում ապրող Ապրիամ Թադոևը թունաւորվեց իր բնակարանում։ Նրա թողած նամակի մէջ խնդրվում է ոչ ոքի չը մեղադրել։

✦ Սեպտ. 3-ին արխիտեկտոր Միքէօն Գըլըշվըլու բնակարանից թիֆլիսեցի Իվան Բրէզվաձէն գողացաւ 180 ր. արժողութեամբ զարդեր և շորեր։ Բրէզվաձէն ձերբակալված է։

✦ Սեպտ. 3-ին, ատամնաբուժարանի տէր Լէօպօլդ Շարէյխէրը յայտնել է ոստիկանութեան, որ նրա բացակայութեան ժամանակ նրա բնակարանից, Պուշկինեան փողոցում, № 15, Բէգիչևով անունով մի սիստեմատիկ կերպով գողացել է մօտ 300 րուբլու արհեստական ատամներ։

✦ «Աֆրիկեան» առևտրական տան մէջ ծառայող Արուշանօվին վիրաւորելու գործի առիթով ոստիկանութիւնը ձերբակալել է Թիֆլիսի գաւառի Մարտկոբի գիւղացի Գէօրգի Ջամաշվիլուն՝ 21 տարեկան, Գէօրգի Կանդէլակուն՝ 21 տար., Թիֆլիսեցի Ալեքսանդր Վարդանօվին՝ 20 տարեկան։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

✦ Կիլիկիայի կաթողիկոսը օգոստոսի 6-ից հետևեալ հեռագիրն է խփել Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքին, մեծ-վէզիրին, զինուորական և ներքին գործերի մինիստրներին. «Ադանայի և Հալէպի վիլայէթներում մէջ աշխարհի սարսափ և նողկանք առթող հայաջինջ խժդժութիւնք թէև դադրած են, բայց ժողովուրդին սարսափը, անվստահութիւնն և գաղթի շարժումը կը յարատևեն, որովհետև հայրենիքը փճացնողները հետապնդելէ աւելի անմեղներով բանտերը կը լեցնեն։ Ժողովուրդը սրտապնդող և քաջալերող առաջնորդներ վտարուած կամ բանտարկուած են, վարդապետներ, քահանաներ բիւրաւորներու հետ յօշոտուած են, քաղաքներու և գիւղերու մէջ ինչ որ հայուն կը վերաբերի — տուն, խանութ, ագարակ, պարտէզ — հրդեհուած, թալանուած և ջարդուած են. միայն բաժին մնացած են օսմանցի հայերուն անօթութիւն, մերկութիւն և աւերակներու մէջ պատսպարուիլ։ Հակառակ մեր յառաջացած տարիքին՝ ամիսներով պատելով աչքով տեսանք այս ամեն ոճիրները, ինչպէս և տեսանք մեծ ու գլխաւոր ոճրագործներուն, կուսակիցներուն, առևանգողներուն, բռնի նիքեահջիներուն, հրձիգներուն և աւարառուներուն տակաւ ազատուելն արդարութեան ձեռքէն և անոնց փոխարէն հարիւրաւոր անմեղ հայերու և թիւրք գիւղացիներու ձերբակալումը, շղթայի, ծեծի և բանտի ենթարկուիլը։ Ջուկուր-Օվայի մէջ 3000 հայեր կոտորողները չեն փնտռուիր, բայց Հաջընի 15-օրեայ պաշարման միջոցին, թերևս խուժանի գնդակներէն սպաննուող երեք չորս թուրքի համար 130-ի չափ հայեր շղթաներու տակ կը հեծեն։ Բոլորովին յուսաբեկ խոստացուած արդարութենէն՝ կը խղճահարինք ժողովուրդը կեղծիքներով յուսադրելէ։ Իբրև կաթողիկոս Կիլիկիոյ կը պահանջեմ անաչառ արդարութիւն, հակառակ պարագային, իբրև անկեղծ օսմանցի, կը պահանջեմ ներկայ գործելակերպին բարձումը, որովհետև որչափ շարունակէ ներկայ կացութիւնը, այնքան շուտ տեղի պիտի ունենայ նուիրական հայրենիքի բարոյական և տնտեսական քայքայումը»։

✦ Էրզրումի Սանասարեան վարժարանի խնամակալութիւնը ուսումնարանի փոխտեսուչ է նշանակել Խաչատրեանին, պաշտօնից արձակել է Մաղաթեանին, իսկ Աբուլեանին ու Սողիկեանին է յանձնել ուսումնարանի մատակարարական բաժնի պատասխանատու կարգադրիչ լինել։ Առհասարակ նկատելի է, որ ուսումնարանի խնամակալութիւնը խուսափում է արմատական կարգադրութիւններ անելուց։ Այս ուսումնարանական տարվանից սկսած՝ յիշեալ ուսումնարանում վերացվում է նախապատրաստական դասարանը, իսկ դրա փոխարէն հաստատվում մանկավարժական դասընթացք, որին կարող են հետևել այն բոլոր անձինք, որոնք ցանկանում են ուսուցչութեան պաշտօն վարել յետագայում։

✦ Մեր ընթերցողները գիտեն, որ Ադանայի նախկին առաջնորդ Մուշեղ եպ., որ ներկայումս գտնվում է Կիպրոսում, հրաւէր էր ստացել ամերիկահայերից՝ Բոստոնի եկեղեցում քարոզիչ լինելու։ Արդ՝ Մուշեղ եպ. այդ առիթով առանձին գրութեամբ դիմել է Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքարանին։ Խառն ժողովը, սակայն, նկատելով որ Ամերիկան Էջմիածնի կաթողիկոսութեան իրաւասութեան տակ գտնվող մի վիճակ է, իսկ Մուշեղ եպիսկոպոս Սսի վանքի միաբան, որոշեց յանձնել այդ հարցի լուծումը Էջմիածնի ու Սսի կաթողիկոսներին, միևնոյն ժամանակ յայտնելով որ ինքը Կ. Պոլսի պատրիարքարանը որևէ առարկութիւն չունի անելիք՝ Մուշեղ եպիսկոպոսի Ամերիկա գնալու մասին։

գական միջոցներով, իսկ գիւղատնտեսական և տնայնագործական փորձերի համար աջակցում է բժ. Ա. Բուդաղեանը։

— Դպրոցը հիմնված է, — բացատրեց տեղական քահանայ տէր-Վարդանը, — 1874 թ. և վերաբացվեց 1905 թւին։ Գիւղացիները սիրով են վերաբերվում ուսման։

— Անցեալ տարի ունէինք 106 սովորող, — բացատրեց Յ. Գենջեանը, — այս տարի մի 20 հոգի էլ կաւելանան։ Սովորում են մանչ ու աղջիկ միասին։ Աշակերտներ գալիս են նաև մերձակայ Ծիրա հայաբնակ փոքրիկ գիւղից։ Ձմեռվայ ընթացքում թէ աշակերտների և թէ հասակաւորների համար տրվում են մի երկու ներկայացում։ Ժողովուրդը շատ հաւանում է ներկայացումները։

Հետևեալ առաւօտ՝ ես ժամը $5^1/_2$-ից հետևում էի գիւղական օրվայ սկզբնաւորութեան։ Պատշգամբից բացված էր ընդարձակ հորիզոն։ Օդը թարմ էր, երկինքը պարզ։ Արևը գցում էր իր առաջին շողերը լեռնագագաթների վրա։

Գիւղացիները դուրս էին բերում տներից կովերին և ոչխարներին և տանում գիւղի վարի մասը՝ նախրի և հօտի հետ խառնելու։ Կային՝ այնպիսիները, որոնք 10 գլուխ մեծ ապրանք էին տանում, կային և 2 տանողներ։ Ոչխարներ լինում էին 10—25, կային և 50 գլուխ միասին։

Կովերը միջին և փոքր մեծութեան են, կարմիր գոյնով. ոչխարները՝ մուգ կարմիր, սև, երբեմն և սպիտակ։ Գոմէշ պահվում է քիչ քանակութեամբ։

Պէտք է այն էլ ասել, որ գիւղում գտնվում էր անասունների միայն մի մասը, միւսը գտնվում էր սարում։

Կանայք և աղջիկներ գոգնոցներ կապած մաքրում էին իրանց տները, սրբում տան առաջի գաւիթները. Ջուր բերում մետաղեայ դոյլերով աղբիւրից։

Գիւղական տները թէև առանձին գեղեցկութիւն չունեն, բայց զանազանվում են աւելի խուլ տեղի գիւղերից իրանց ուղղագիծ պատերով, որոնց մի նշանաւոր մասը հողից վերև է։ Մի քանի տներ ունեն պատշգամբներ։

Ձորում երևում են այգիները՝ ցանկապատերով բաժանված մէկը միւսից։

Այս ու այն տեղ մնացել են երաշտից չորացած լազութի արտեր։

Դէմուդէմ տան կտրին դրված է մի 20 դդում, որոնք, ինչպէս յետոյ տեղեկացայ, վերցված են տիկին Գենջեանի փորձնական բանջարանոցից։

Արեգակը բարձրացաւ, սկսեց տաքացնել գիւղը։ Հնչեց եկեղեցու զանգը և գիւղացիների մի մասը ուղղեց իր քայլերը դէպի եկեղեցին։ Գնացողները մեծ մասամբ տղամարդիկ էին։

Ես պայմանաւորվել էի, որ առաւօտը պէտք է գնայի տեսնելու Ծուրղութի պարծանքը, նրա նշանաւոր ձեռագիր աւետարանը։

Տեսայ այդ հին ձեռագիրը, որի վրա նշանակված է հայկական ՆԻԴ թւականը։ Նա ուրեմն 935 տարվայ մի պատկառելի հնութիւն է։ Նա գրված է մագաղաթի վրա, երկաթագիր։ Նրա կազմը արծաթապատ է, աւելի նոր ժամանակի գործ։

Այդ աւետարանը մեծ յարգ ունի թէ Ծուրղութում և թէ Ծուրղութից դուրս։ Նա չէ պահվում մշտապէս եկեղեցում, որովհետև գիւղացիները վախենում են, թէ մի գուցէ լինեն գողացողներ։ Նա բերվում է եկեղեցի պատարագի օրերը, իսկ պահվում է երէցփոխի տանը։

Ինձ դիմեցին, որ մի նոր զրոյց կազմեմ գիւղացիների համար, որովհետև երեկոյեան բոլորը չէին կարողացել ներկայ լինել։ Որոշեցինք, որ խօսեմ ժամերգութիւնը վերջանալուց յետոյ եկեղեցու բակում։

Հաւաքված էին մօտ 90 հոգի. նրանց մէջ կային և մի քանի հիւրեր՝ եկած քաղաքից։

Զրոյցից յետոյ գիւղացիները դիմեցին ինձ մի քանի հարցերով և ի միջի այլոց խնդրեցին իրանց մշտական արօտների մէջ գցել «Իօքդա» կոչված տեղը։ Ես տուի ցուցումներ, թէ ուր պէտք է դիմեն։

Այնուհետև այցելեցի ջուլհականոցը։ Առանձին սենեակներում դրված են երկու տօրք և նրանց վրա աշխատում են աղջիկներ։ Նրանք սիրել են գործը և ցանկանում են կատարելագործվել արհեստի մէջ։

Մի երրորդ տօրք էլ գտնվում է մասնաւոր տան մէջ և շինված է երկու գիւղական տների միացեալ ծախքերով։ Այդ տօրքի վրա պատրաստվում են տան գործածութեան համար կտորներ։

Աղջիկներից մէկը բերաւ ինձ տուաւ գումար, որպէս զի Թիֆլիսից ուղարկեմ սապ, մակույկ և ուրիշ պարագաներ։

Գենջեանները պատմում էին, որ Ախալցխայի վաճառականներից մէկը (Կ. Մարուքեան), հաւանելով գործված կտորները և համակրութեամբ վերաբերվելով նոր արհեստի տարածման գործին, խոստացել է թել հայթայթել և պատուէրներ տալ Ծուրղութի արհեստաւորներին։

Այցելեցի և կաթնարանը, որը գտնվում է տիկին Օ. Գենջեանի ղեկավարութեան տակ։ Այնտեղ դրված էին Լավալի սերզատը, «Վիկտօրիա» խնոցին և ուրիշ գործիքներ ու անօթներ։

— Կաթնատնտեսական փորձերով, — բացատրեց տիկինը, — զբաղվում ենք գարնանը և աշնանը, երբ որ կթան կովերի մեծագոյն մասը գիւղումն է. այժմ նրանք ուղարկված են սար, իսկ գիւղում մնացածները տան կարիքների համար են։

Ես հետաքրքրվեցի և Ծուրղութի միրգերով։ Այդտեղ կան խնձորի, տանձի, սալորի, բալի և ուրիշ մրգերի տեսակներ, բայց տեղի պակասութեան պատճառով նրանք ընդարձակ զարգացում չունեն։ Մի քանի այգետէրեր կարող են ծախել 20—30 րուբլու միրգ, միւսները պահում են իրանց համար։

— Լաւ միրգ մեծ քանակութեամբ արդիւնաբերում է Ուդէ հայ գիւղը, նա, ինչպէս լսվում է, անցեալ տարի եօթնասուն հազար րուբլու միրգ է վաճառել։

Ծուրղութը ջրի պակասութիւն ունի և այդ պատճառով նա չէ կարող զարգացնել իր այգեգործութիւնը աւելի ընդարձակ ծաւալով։

Վերջացրել էի գործերս Ծուրղութում։ Աջողութիւն մաղթեցի գիւղացիներին, սեղմեցի կուլտուրական գործին համակրող և նուիրված Գենջեան ամուսինների ձեռքերը և վերադարձայ Ախալցխա։

Նորից տեսնվեցի բժիշկ Այվազեանի հետ և պայմանաւորվեցինք երեկոյեան հաւաքվելու ընտանեկան զրոյցի։

Զրոյցի եկել էին մօտ 30 հոգի՝ ներկայացուցիչներ դպրոցական հոգաբարձութեան, բարեգ. ընկերութեան, ուսուցիչներ, վարժուհիներ և մի քանի երիտասարդներ, որոնք մասնակցում են հասարակական գործերում։

Ես խօսեցի զեմստվօյի, տնտեսական և մասնաւորապէս գիւղատնտեսական և արհեստագիտական, դպրոցական տուրքի և դպրոցական ղեկավարութեան խնդիրների մասին։

Զրոյցը տևեց $2^1/_2$ ժամ և պարզեց տեղական կարիքների բնաւորութիւնը։ Ակներև դարձաւ, որ կեանքը պահանջում է ղեկավարող կուլտուրական գործունէութիւն։

— Տեղական գործողների թիւը քիչ է, — գանգատվում էին զրոյցին մասնակցողները, — պէտք է մեզ աջակցեն մասնագիտական և հեղինակաւոր ույժեր դրսից։ Իսկ երբ գործի աջող սկիզբը դրվեց և կազմակերպվեց՝ նա կամաց-կամաց և առաջ կը գնայ։

Գուցէ մի ուրիշ անգամ կանգ առնեմ այն խնդիրների վրա, որոնք շօշափվեցին և քննվեցին այդ զրոյցի ժամանակ։

Բաժանվելով Ախալցխայի ծանօթներից ես պատրաստվեցի ճանապարհ ընկնելու դէպի Թիֆլիս։

Ա. Քալանթար

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Անդիժան, 20 օգոստոսի

Ամսիս 8-ին տեղիս սիրողների խումբը, ղեկավարութեամբ հոգաբարձու Միք. Ստեփանեանցի, խաղացին յօգուտ Նոր բացվող ծխ. դպրոցի «200,000» և «Խէչօյի Թուղը» վօդըվիլները: Տրվեցին և մի քանի պատկերներ հայկական կեանքից: Մէջ ընդ մէջ երգում էր երկսեռ խումբը, ղեկավարութեամբ նոյն Ստեփանեանի:

Խաղը ընդհանրապէս գոհացուցիչ անցաւ: Զուտ արդիւնք մնաց մօտաւորապէս 200 ր.:

Նոր Ծխական

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Մոսկվայի «Голосъ Москвы» թերթը, որ համարվում է օրգան հոկտեմբերեանների, առաջ բերելով «Рус. Вѣд.»-ի յօդուածի բովանդակութիւնը Կովկասի նուաճման մասին (տես «Մշակ» № 194), իր կողմից հետեւեալ առարկութիւններն է անում.

Առաջին—հայերը ինքնայօժար կերպով չեն ընդունել ռուսական հպատակութիւնը: Կովկասի նուաճման րոպէին նրանք պարիաների դերումն էին երկրում տիրապետող Թուրքերի և վրացիների ձեռքում: Եւ միայն ռուսական «այնքան ճնշող» տիրապետութեան ժամանակ հայերը, ահագին կապիտալներ վաստակելով, յայտարարեցին իրանց Կովկասի վեհապետներ և կազմակերպեցին յեղափոխականների շարքեր, որոնք դարձան կովկասեան ամբողջ եռման բուն խմորը: Լրագիրը յիշում է Լազրեվ, Լօրիս-Մելիքօվ, Տէր-Ղուկասօվ հայերի մասին: Բայց չէ՞ որ այդ մարդիկ և՛ աշխատել են և՛ իրանց արիւնը թափել «իբրև ռուս քաղաքացիներ» և ոչ իբրև սեպարատիստ-դաշնակցականներ: Եւ ըստ երևոյթին, վերոյիշեալ հերոսները երբեք չէին ամաչում նրանից, որ նրանք ռուսաց Կայսրի հպատակներ են և ոչ յղփացած հայ նուէթային կրեսոսների հլու հպատակներ: Չը պէտք է կովկասցի լինել իմանալու համար, թէ բացի իշխանութեան սխալներից, հրդեհը բռնկվեց Կովկասում չափից դուրս փառասէր հայերի ձեռքով, որոնց յաւակնութիւնների հետ չեն կարողանում հաշտվել երկրի դարաւոր տէրերը—վրացիները և Թուրքերը:

Մոսկվայի ռուս լրագրի այս անարդար և սխալ դատողութիւնների միայն երկու կէտերին կը պատասխանենք: Շատ ցաւալի է, որ ռուսաց Պետական Դումայի այժմ ուղղութիւն տուող կուսակցութեան թերթերը այդքան տգէտ են հանդիսանում պատմութեան: Եթէ նրանք մի քիչ բարեխղճօրէն ուսումնասիրած լինէին պատմութիւնը, գրված նոյնիսկ ռուսների ձեռքով, նրանք կը համոզվէին, որ հայերը ոչ միայն յօժարակամ են ընդունել ռուսական հպատակութիւնը, այլ և իրանց արիւնով, զէնքի աջակցութեամբ օգնել ռուս զօրքերին՝ նուաճելու Անդրկովկասի խանութիւնները: Ներսէս Աշտարակեցու գործերն այդ մասին փառաւոր ապացոյցներ են:

Երկրորդ ամենախոշոր սխալն այն է, որ երկրի դարաւոր տէրեր համարվում են Թուրքերը և վրացիները, իսկ հայերը՝ եկւորներ: Թուրքերը հաստատվել են Անդրկովկասում միայն XIII դարից ի վեր. վրացիները դարաւոր տէր են եղել միայն երկրի մի մասում—բուն Վրաստանում, իսկ հայերը ապրել և ապրում են Անդրկովկասում և Ատրպատականում նոյնիսկ քրիստոնէութիւնից շատ և շատ առաջ և երբեք եկւորներ չեն եղել այնտեղ, ուր իրանց բնակավայրն և հայրենիքն է եղել:

Եւ եթէ XIII դարից ի վեր, մոնղոլների արշաւանքից ի վեր բնակութիւն հաստատած Թուրքերը բնիկներ են համարվում, որքա՜ն վաղեմի բնիկներ պէտք է համարվեն ուրեմն հայերը, որոնց բնակութիւնը Դարեհներից, Մակեդոնացիներից առաջ է եղել:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 4 սեպտեմբերի

Ղ. Աղայեանը փորձում է հայհոյանքներով փախուստ տալ բուն խնդրից: Արդեօք յօժար է նա, որ «Ուսուցչական Միութիւնը» իր կարող անդամների ձեռներէցութեամբ հրապարակ հանէ երկու մեթօդների արժէքները: Այս հնարով աւելի լոյս կը սփռվի մեր շփոթված ուսուցիչների մրտքերի մէջ: Նրանք պէտք է համոզվեն, որ Աղայեանը ամեն բանի ընդունակ է, բայց ոչ գրագիտութեան ուսուցման արուեստին:

Սեդրաք Մանդինեան

—

Մինսկ, 26 օգոստոսի

«Մշակի» № 165-ում, տպված է, որ Մօլլա-Ղամար գիւղում (Սուրմ. գաւ.) ցանքսերի սակաւ լինելու պատճառով մի քանի մօլլա-ղամարցիների մէջ միտք է յղացել հիմնել ցորենի և գարու մի շտեմարան անբերրի տարիների համար: Այդ առիթով մենք, Մինսկ քաղաքում զինւորագրութեան մէջ ծառայող (120-դ գնդում) գիւլլուջացիներս (մեր Գիւլլուջա գիւղը Մօլլա-Ղամար գիւղին կից է), մեր անհուն ուրախութիւնն ենք յայտնում այսպիսի մի բարի գործի համար մեր հարևան մօլլա-ղամարցիներին:

Գիւլլուջան էլ բաւականին մեծ գիւղ է, 180—200 տուն զուտ հայ բնակիչներով, որոնք նոյնպէս պարապում են հողագործութեամբ, միայն ցորեն ու գարի ցանելով, և եթէ պատահում է մի անբերրի տարի, ամբողջ գիւղացիք յուսահատութեամբ դիմում են Բաքու-Բալախանիի նաւթահանքերը, որոնք դարձել են կատարեալ ուխտատեղի, ու այնտեղ 3—4 ամիս, նոյնիսկ մի ամբողջ տարի, անգործ շրջելուց ու երկաթի նման առողջութիւնը կորցնելուց յետոյ՝ նորից յուսահատ վերադառնում են տուն ու կրկին տանջվում սովածութեան ճիրաններում: Շատերն էլ, չընդունելով Բալախանիի սաժով (մրով) վարակված օդն ու ջուրը, զոհ են գնում մահվան ճանկերում: Օրինակ՝ 1907 թ. վախճանվեց 23 տարեկան հասակում Պետրոս Պապեանցը՝ թողնելով կնոջը և ծերունի հօրն ու մօրն անհուն տառապանքների մէջ, ինչպէս և 30 տարեկան հասակում Ադամ Երամեանցը, որի մահից յետոյ մնացին կին և երկու անչափահաս երեխաներ: Ահա Բալախանիի օգուտը, որ ստանում են մեր խեղճ գիւղացիք:

Մեր գիւղի տէրտէրը, տիրացուներն ու մի քանի երիտասարդներ, որոնք քաղաքներում շատից-քչից շփումն ունեն խնութիւնի գնտ դասակարգի հետ, այս ամենը տեսնում ու բացի ողբալուց ուրիշ մի ճար չեն գտնում:

Սրանով մենք, վերոյիշեալ 120-դ հետևակ գնդի գիւլլուջացի զինւորներս, յորդոր ենք կարդում մեր գիւղի գիտակից դասակարգին՝ օրինակ վերցնել մօլլա-ղամարցիներից ու՝ քանի դեռ ժամանակն է՝ հիմնել գիւղում մի շտեմարան՝ հաւաքելով գիւղացիներից ցորեն ու գարի, հաւատացած լինելով որ միայն սրանով կարող են ազատվել անբերրի տարիներում սովամահութիւնից:

Ի դիմաց գիւլլուջացի զինւորների՝

Աւ. Ստեփանեան

—

Մանգլիս, 15 օգոստոսի

«Մշակի» № 170-ում Արշ. Չիլինկարեանը իր նամակով յայտնում է դժգոհութիւն իմ մի դիտողութեան առիթով, որ ես արել եմ «Նոր Դպրոցի» № 5-ի մասին գրած գրախօսականում («Մշակ» № 151) նրա «Ինչո՞ւ են մանուկները հէքիաթներ սիրում» յօդուածի մասին:

Նամակագիրը յայտնում է. «Ինչպէս երևում է, գրախօսը կամ շատ անփոյթ է վերաբերվել և կամ նեղութիւն չէ կրել կարդալու յօդուածիս բացատրութիւնը և միայն իրան յենակէտ է ընդունել վերջին եզրակացութիւնը և յօդուածս չը կարդացողներին մոլորութեան մէջ ձգել»:

Նշանակութիւն չը տալով այս պարբերութեան անվայելուչ ձևին և արտայայտութեանը, որ ամենևին չէ սազում մանկավարժ-ուսուցիչ տիտղոս կրողին, որն այդ ասութեան թեթև ու հեշտօրէն իրան անպարկեշտ մտքեր ու կարծիքներ յայտնողին մեղադրում է անփոյթ վերաբերմունքի կամ յօդուածը չը կարդալու մէջ, փոխանակ ունենալու կորրեկտ և տոլէրանտ վերաբերմունք դէպի իր հակառակորդները, մենք անցնում ենք բուն խնդրին: Որ մանուկները «հէքիաթներ սիրում են, որ հէքիաթները մանուկներին մեծ բաւականութիւն և ուրախութիւն են պատճառում, որ հէքիաթները տալիս են մանուկներին կենդանի հետաքրքրութիւն, մեծ բաւականութիւն» և այլն և այլն,—այդ избитая фраза դուք, իբրև եզրակացութիւն, դուրս էք բերում «հիմնվելով հեղինակաւոր մանկաբան հոգեբանների փորձերի վրա, ամբողջ 7 երես բազմաթիւ օրինակներով և փաստերով»: Եւ մենք մեր գրախօսականում («Մշակ» № 151), առաջ բերելով ձեր հետազօտութեան արդիւնքը, եզրակացութիւնը, որին յանգում էք, իբրև հիմնական միտք կամ սկզբունք, որով հանդէս էք գալիս, որպէս ջատագով հէքիաթների, յայտնել ենք մեր կարծիքը այդ եզրակացութեան մասին: Այժմս էլ մենք նորից կրկնում ենք, որ ձեր «7 երես» փաստերի և օրինակների հիման վրա դուրս բերած եզրակացութիւնը կամ սկզբունքը, որի վրա հիմնաւորում էք հէքիաթների օգտաւէտութիւնը, համարում ենք խախուտ և ոչ տրամաբանական: Հէնց այդ էլ արել ենք մեր գրախօսականում, բերելով նախ ձեր հիմնված «հեղինակաւոր մանկաբան հոգեբանների փորձերի վրա» և «ամբողջ 7 երես բազմաթիւ օրինակներով և փաստերով» դուրս բերած հետազօտութեան հետևանքը, այն է՝ «առօրեայ փորձերը, կեանքի օրէնքները մեզ ցոյց են տալիս, որ հէքիաթները մանուկներին մեծ բաւականութիւն և ուրախութիւն են պատճառում» և ապա ասել. «Ուրեմն դուրս է գալիս, որ՝ ինչ որ մանուկներին բաւականութիւն և ուրախութիւն է պատճառում՝ կարելի է դասաւանդել: Միթէ այդ տեսակ խախուտ սկզբունքի վրա է հիմնաւորվում հէքիաթների օգտաւէտութիւնը» («Մշակ» № 151): Կարիք չը կար սպասելու նաև ձեր յօդուածի շարունակութեանը, քանի որ դուք շարունակութեան մէջ («Նոր Դպրոց» № 6—7) լուսաբանում էք նոր խնդիր՝ թէ ինչ տեսակ հէքիաթներին պէտք է նախապատուութիւն տալ դասաւանդման ժամանակ և ինչ է լինելու նրանց բովանդակութիւնը: Այն ինչ՝ ձեր յօդուածի առաջին մասում («Նոր Դպրոց» № 5) դուք հէքիաթների օգտաւէտութեան սկզբունքային տեսակէտն էք լուսաբանում: Մեր գրախօսականում արված դիտողութիւնն էլ վերաբերում է հէնց այդ սկզբունքային խնդրին:

Նաև մեր վերոյիշեալ գրախօսականում յայտնել էինք, որ «շատ կասկածելի է և վիճելի» պնդել, թէ «հէքիաթները տալիս են մանուկներին մտաւոր և բարոյական պաշար»: Որ հէքիաթների օգտաւէտութեան և «մտաւոր ու բարոյական պաշար» տալու դէմ կան և հակառակորդներ, այդ շատ լաւ յայտնի է հէնց ձեզ, երբ ձեր յօդուածի վերջում («Նոր Դպրոց», № 5, էջ 8) գրում էք. «Առանց առաջ բերելու հէքիաթների հակառակորդ հեղինակների մանր (!?!) բացատրութիւնները, կարճ (!?) կերպով կարելի է ասել. այո, պէտք է տալ»:

Նախ նկատենք, որ ձեր նամակում ձեր յօդուածից բերված կտորից դուք բաց էք թողել նրա մէջ գտնվող վերոյիշեալ կարևոր պարբերութիւնը, որը հէնց մի քանի տող վերև մենք առաջ բերինք, և երկրորդ՝ այդ ինչ ինքնավստահութիւն է—գրչի մի շարժումով հէքիաթի հակառակորդների բացատրութիւնները համարել «մանր»: Այս դէպքում էլ ինչ կարիք կայ գրախօսին հրապարակ հրաւիրելու, երբ չէք ապացուցանում, «թէ ինչ մօտիւներով և գիտական փաստերի վրա» և չէք ոչ մի բառով բացատրում և նոյնիսկ պարզում», թէ ինչո՞ւ հէքիաթի հակառակորդների բացատրութիւնները համարում էք «մանր» և մինչև իսկ աւելորդ «առաջ բերելու», իսկ վճիռն էլ կայացնում «կարճ կերպով»:

Ա. Նազարբէթեան

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

(Նամակ խմբագրութեան)

—

Դեռ այս տարվայ մայիս ամսին դպրոցական խորհուրդը մի շրջաբերականով պահանջել էր ուսման վկայականներ բոլոր այն ուսուցիչներից, որոնք կամենում էին շարունակել իրանց պաշտօնը: Պարզ է, որ դպրոցական խորհուրդը այդ միջոցով կամեցել էր ճանաչել արժանաւոր ուսուցիչներին և նրանց պատրաստականութեան չափը, սակայն թող ներվի ինձ նկատել, որ շրջաբերականը թերի էր թողնված, որի մասին և ահա կարևոր եմ համարում մի քանի դիտողութիւններ անել:

Եթէ դպրոցական խորհուրդը կարևորութիւն է տալիս ուսման վկայականներին, միթէ նշանակութիւն չը պիտի տայ իրան դպրոցի համար ուսուցիչ հրաւիրող որևէ գիտակ հասարակութեան կամ հոգաբարձութեան վկայութեան և երաշխաւորութեան:

Այս առարկութեամբ ես չեմ կամենում պնդել, թէ ինքնաբերաբար հասարակութեան երաշխաւորութիւն պարտաւոր ենք ընդունել որպէս չափ ուսուցչի գիտութեան. այդ դէպքում թող դպրոցական խորհուրդն ինքը ևս բարեհաճի հաւատիանալ՝ ինչ ճանապարհով կամենայ, բայց լաւութեամբ անցկացնելով այդ կէտը, երբեք չը զրկի առանց պատշաճաւոր վկայականի շատ տարիների փորձառութեամբ օժտված արժանաւոր ուսուցիչներին, որոնց թիւը որքան էլ փոքր լինի՝ այնուամենայնիւ կան, և անարդարութիւն է նրանց աչքաթող անել:

Անունները չեմ ուզում տալ, բայց գիտեմ սարտման վկայականները ձեռքներին եղող ուսուցիչներ, որոնք իրանց տգիտութեամբ և անընդունակութեամբ միանգամայն անհամապատասխան են ուսուցչական վսեմ կոչման, գիտեմ նաև անհատներ, որոնք ընթերցանութեան, ինքնակրթութեան և ճանապարհորդական տեղեկութիւններով աւելի լայն աշխարհահայեացքի տէր են դարձել, քան շատ՝ ողորմելիութեան աստիճան յետամնացութեան մէջ մնացած թեմականաւարտներ:

Եթէ ամեն պաշտօնի ու արհեստի մէջ մեծ նշանակութիւն է տրվում պրակտիկային, ինչո՞ւ հէնց այս կարևոր հարցում պիտի մանտվի մոռացութեան: Եւ ինչո՞ւ անպատճառ վկայականներով հաւատիանալ ուսուցչի արժանաւորութեան. կրկնապատիկ նպատակայարմար չէ՞ր լինի արդեօք, եթէ գրաւոր վկայականներին միացած լինէր և ժողովրդականների երաշխաւորութիւնը, որ աւելի գնահատութեան արժանի է:

Որքան յիշում եմ, Փոխարքայի հաստատած ժամանակաւոր կանոնադրութեան մէջ ևս կայ այն կէտը, որ ցենզ չունեցողները, եթէ ունեն պրակտիկա և ժողովրդի կողմից երաշխաւորութիւն, կարող են ուսուցչութիւն անել: Ուրեմն դպրոցական խորհուրդը ևս առաւել իրաւունք ունէր և պարտաւոր էր յիշելու այս կէտը իր շրջաբերականում, որպէս զի նման ուսուցիչներ, որ երկար տարիներ կեանքները մաշել են գաղափարական գործի փշոտ անդաստանում, չը մատնվէին յուսահատութեան:

Եթէ հասարակական ամեն ասպարէզում կարող են լինել և գործել անցենզ, բայց ընդունակ մարդիկ, ինչո՞ւ չեն կարող գործել նրանք և դպրոցական ասպարէզում:

Ուրեմն թող շատ դպրոցական խորհուրդը գէթ ուսումնական տարվայ նախօրեակին յայտնել իր որոշումը, թէ արդեօք կարո՞ղ են ուսուցիչ լինել առանց որոշ վկայական ունեցող պատրաստի արժանաւոր անհատներ և թէ ինչ երաշխաւորութիւն պիտի ներկայացնեն նրանք դպրոցական խորհրդին:

Մի կարևոր խնդիր ևս:

Որովհետև կրօնի դասերը պէտք է լինեն աւելի շուտ հոգևորականների, քան աշխարհականների ձեռքում, իսկ մեր գիւղերի հոգևորականներից շատ քչերն են դպրոցաւարտ, ուստի հարկաւոր է պարզել, թէ ընդհանրապէս որքան պատրաստականութիւն է պահանջվելու գիւղական ուսումնարանների կրօնուսոյցներից: Թէև մեր հոգևորականների մեծագոյն մասը անհամապատասխան է կրօնուսուցչութեան բարձր կոչման, բայց ունենք բնատուր ձիրքերով օժտված երկրորդ, երրորդ դասարանցիներ կամ կրօնագիտութեան մէջ առաջադիմած անձնաւորութիւններ, որոնց կարելի է պաշտօնի կոչել:

Յիշեալ խնդիրների մասին դպրոցական խորհրդին պաշտօնապէս ևս յայտարարած եմ, բայց այժմ արդէն հրապարակով խնդրում եմ օր առաջ պարզել ու տնօրինել ի գիտութիւն ընդհանրութեան:

Զաք. քահ. Ապրեսեան

Ղազախ, 4 օգոստ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՏԵՐՐՈՐԸ ԲԱՐՍԵԼՈՆԱՅՈՒՄ

—

Այդ վերնագրով «Köln. Zeitung» լրագրի թղթակիցը նկարագրում է, թէ ինչ է կատարվում կառավարչական զօրքերի նուաճած Կատալօնիայի մայրաքաղաքում:

Քաղաքում և գաւառում տեղի են ունենում կասկածված անձերի բազմաթիւ ձերբակալութիւններ: Բանտերը լցված են, հաշւում են 4000-ից աւելի բանտարկեալներ: Շատերը նրանցից սոված են մնում ամբողջ օրեր և ամենափոքր գանգատ բանտային ռէժիմի դէմ պատժվում է առանձին ռէպրէսիաններով: Կասկածելի անձանց, որոնց որևէ պատճառով չեն վստահանում բանտ նստեցնել, աքսորում են 250 վերստ հեռաւորութեամբ Բարսելոնայից: Նախկին արմատական քաղաքային ձայնաւոր Օլիվարէս հրացանի բռնվեց, և դեռ նոյն վիճակին են ենթարկվելու էլի 20 անձինք: Զինւորական դատարանները մօտ 100 մարդու դատապարտել են ցմահ բանտարկութեան: Քաղաքը լիքն է ժանդարմներով և գաղտնի ոստիկաններով: Այնուամենայնիւ էլի յաճախ են կրկնվում ռումբերի պայթիւնները փողոցների և հրապարակների վրա: Պաշտօնապէս այդ գործողութիւնները վերագրվում են անիշխանականներին, բայց կասկած կայ, որ դրանք կազմակերպված պրօվօկատորութեան գործեր են: Առևտրաարդիւնաբերական կեանքը մեռած է: Կառավարութիւնը փակել է ոչ միայն աշխարհային դպրոցները, այլ մինչև անգամ բարեգործական հիմնարկութիւնները, դեզամները և արագ օգնութեան ընկերութիւնները՝ դժբաղդ դէպքերի ժամանակ: Ցնծում են, ի հարկէ, կղերականները: Աւերված վանքերի աբեղաները և միանձնուհիները պտտում են քաղաքում և ողորմութիւն են հաւաքում, չը նայելով որ վանքերը միլիոններ ունեն: Վանքերը վերաշինվում են, երևի, աւելի շքեղ տեսքով: Փայտէ գռների տեղ աբեղաները երկաթէ գռներ են շինել տալիս: Այդ գգուշութիւնը, թղթակցի խօսքով, ի զուր չէ: Ազգաբնակութեան մէջ կատաղութիւնն աճում է, պատերազմը Մարօկկօյում աւելի ժողովրդական չը դարձաւ, զինւորների փախուստը շարունակվում է: Օգոստոսի 24-ին առևտրականները վճռեցին փակել բոլոր խանութները որպէս բողոք ներկայ ռէժիմի դէմ: Խօսում են առաջիկայ նոր գործադուլի մասին:

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿՈՆԳՐԷՍԸ

—

Մահմեդական հոգևոր կուլտուրայի օրթօդօկսալ ուղղութիւնը, որ առանձնապէս յաղթանակեց այն ժամանակից, երբ խալիֆայական հեգեմոնիան իսլամի աշխարհում Բաղդադի Աբբասիդների վերջին փափկասիրութեան ընթեւացած ներկայացուցչի թոյլ ձեռքից անցաւ Թիւրքական մեծ ցեղի՝ օսմանեան սերնդի գերագոյն պետի ձեռքը,—ինքնին ցաւալի սկիզբը դրեց արաբների միջնադարեան կուլտուրայի հէքիաթական՝ հրաշալի փայլի այժմեան ծաղկման վախճանի:

Անգործունէութեան և ձմեռվայ քնի հինգդարեայ շրջանը միայն մեր օրերում սկսում է գիջել իր ռազմական դիրքերը եւրոպաւսարդ, թարմ, հզօր մահմեդական հոսանքին:

Պարլամենտարիզմը Թիւրքիայում և Պարսկաստանում, իրանց ուսերից բռնակալութիւնը տապալելու ձգտումը, մեծ բարենորոգումները Աւղանիստանում, լոյսի ճառագայթները ռուսական մահմեդականների խաւար կեանքում—ահա այն եռանկիւնաչափ ուղեցոյցները, որպիսիները դրեց մահմեդականների առաջ XX դարի սկիզբը:

Մահմեդական ժողովուրդների զուտ ներքին, այսպէս ասած, ընտանեկան կեանքում պէտք է առաջ մղվեն և իսկապէս առաջ են մղվում լուծումն ստանալու ամբողջական, պատմական նշանակութիւն ունեցող բազմաթիւ կարևոր խնդիրներ: Կատարվում է ընդհանուր վերածնութիւն:

Շարիաթը, նրա վրա հիմնված Ղուրանի և հադիսների մեկնութիւնը, այդ մեկնութիւնից բղխող մահմեդական ներքին կեանքի եկեղեցական, քաղաքական, հասարակական, քաղաքացիական կամք—ահա թմրութիւնից զարթնող մահմեդական կեանքի և մտքի հարցասէր որոնումների առաջին օբէկտները:

Բախչիսարայում հրատարակվող «Թէրջիման» խմբ.-հրատ. հրապարակախօս Իսմայիլ-բէկ Գասպրինսկու համակրելի նախաձեռնութիւնը՝ մօտիկ ապագայում գումարելու Եգիպտոսի մայրաքաղաք Կահիրէում համաշխարհային մահմեդական կոնգրէս՝ մեր ցոյց տուած բոլոր հարցերի քննութեան համար, սկզբում մեզ թւաց ուտօպիա, խիմէրիա, որին սպասում է ցաւալի վիճակ:

Սակայն մահմեդական աշխարհի համաբեռ բոլոր կողմերից ստացվող տեղեկութիւնները վկայում են այն կենդանի հետաքրքրութեան մասին, որ առաջացրել է կոնգրէսի միտքը: Ուստի մենք մեծագոյն գոհունակութեամբ դէն ենք գցում մութ ակնոցները և լաւեայն յառետեսութեան մռայլ քօղը:

Դատեցէք ինքներդ. կարո՞ղ է արդեօք յառետեսութիւն լինել, երբ անգամ Սինգապուրը, Բատավիան, Բօրնէօն և Մալայեան արշիպելագոսի ամենահեռաւոր անկիւնները, որոնք բոլորից ուշ են ընդունել իսլամը, այսինքն 1406 թւին «բահրէյնի» առևտրականների միջոցով,—արձագանք տուին բարեկամական ստեղծագործիչ աշխատանքի ընդհանուր ապագային և Հաջի Մուհամմէդ Իբն-Հաջի-Մուհամմէդ-Ալիի բերանով մեծ յոյսեր են դնում կոնգրէսի և նրա բեղմնաւոր գործունէութեան վրա:

Մենք խորապէս համոզված ենք, որ ոչ միայն մահմեդականները, այլ և մարդկային ընտանիքի ամբողջ խորհող մասը առանց ցեղի, կրօնի, սեռի, սօցիալական դրութեան խտրութեան, անկեղծօրէն մեզ հետ ցանկանում է փայլուն աջողութիւն կոնգրէսի աշխատանքներին յօգուտ 400 միլիոն մահմեդականների, և, հետևապէս, մեր երկրագնդի ամբողջ ազգաբնակութեան:

(«Зак.»)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Լրագիրները բերում են վիճակագրական թւանշաններ, վերաբերեալ ունկնդիրների քանակին եւրոպական զանազան համալսարաններում: Գերմանիա—49,000 ուսանող, 21 համալսարան. Ֆրանսիա—31,500 ուս., 16 համ., Աւստրո-Ունգարիա—29,500 ուս., 11 համ., Մեծ-Բրիտանիա—24,700 ուս., 16 համ., Իտալիա—24,300 ուս., 21 համ., որոնցից 2-ը մասնաւոր են. Ռուսաստան—23,300 ուս., 9 համ. Եւրոպ. Ռուս. և 1 Տոմսկում. Սպանիա—12,300 ուս., 9 համ. Շվէյցարիա—6500 ուս., 7 համ., Բելգիա—6100 ուս., 4 համ., որոնցից 2-ը մասնաւոր են. Շվէդիա—5300 ուս, 3 համ., Հօլլանդիա—4000 ուս., 5 համ., Նորվէգիա—1600 ուս. Խրիստիանիայում., Բօլգարիա—1000 ուս. Սօֆիայի համալսարանում, Սերբիա—6200 ուս. Բելգրադի համալսարանում, Յունաստան—2600 ուս. Աթէնքի համալսարանում, Պորտուգալիա—1700 ուս. Կօիմբրի համալսարանում, Դանիա—1450 ուս. Կօպէնհագէնի համ., Ռումինիա—5000 ուս., 2 համ.: Ամենաշատ ուսանողներ ապրում են՝ Բերլինում 14,000 հոգի, Պարիզում 13,000, Բուդապեշտում 6600 և Վիէննայում 3200 հոգի:

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

3 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Այսօր վերադարձաւ արտաքին գործերի մինիստրը:

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը թոյլատրել է Պետերբուրգում գումարել սեպտեմբերի 14—29 բաղնիսների համառուսական համագումար:

Վլադիմիրի նահանգը յայտարարվում է խօլերայից վտանգաւոր:

Մայրաքաղաքում խօլերայով հիւանդացան 43, մեռան 11 հոգի, հիւանդներ կան 345:

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը թոյլատրել է 1910 թւի յունվարի սկզբին գումարել կանանց վաճառքի դէմ կռւող ընկերութեան համառուսական համագումար:

Զինւորական գլխաւոր դատարանը փոխեց Օդեսսայի զինւ.-նահ. դատարանի վճիռը զինւորական բժիշկ Պօպովի գործի առիթով, որին դատարանը դատապարտել էր տպելու «Памяти борцовъ декабристовъ» բրօշիւրի հրատարակութեան համար:

Նոյն դատարանը անհետևանք թողեց Թիֆլիսեցի 6 բնակիչների բողոքագիրը, որոնք դատապարտվել էին մահվան պատժի վաճառական Երզյանովին (Եարալով ?) գերելու համար:

ՔՈՒԹԱՅԻՍ: Նահանգապետը միջնորդութիւն յարուցեց կառավարութեան՝ քննութիւն նշանակել Միխայլօվսկի ագնւականական հողային բանկում:

ՆԻԿՕԼԱՅԵՎ: Օգոստոսի 30-ին Բօգօրօդսկու մօտերը պաղթականական արշաւախմբի վրա գործած յարձակումը կազմակերպել էին մի խումբ կովկասցիներ:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Լեգանիէն այսօր երկրորդ անգամ աջող թռիչք կատարեց «Վուազէն» օդապարիկով:

ԵԱԼՏԱ: (Ուշացած): Նիկիտի այգին եկաւ հողային բարեկարգութեան գլխաւոր կառավարիչը:

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ: Դօնի պօլիտեխնիկումում հարց է յարուցված հաստատել օդագնացութեան ինստիտուտ:

ՎԱՐՇԱՎԱ: Ձերբակալվեց 12 հոգուց բաղկացած մի աւազակախումբ, որ գաղտնի ճանապարհով յանցաւորներ էր տեղափոխում սահմանից:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ: Երէկ երեկոյեան չորս զինվածներ կողոպտեցին Ելիզավէտօ-Խօրօշևվի շրջանային վարչութիւնը: Յափշտակված է 2000 րուբլի, կնիքը և անցագրերը: Կողոպտիչներից մինը սպանվեց:

ՎԱԼԿԻ: Մի գիւղում այրվեցին 130 շինութիւններ ցորենով:

ԻՎԱՆՕՎՕ-ՎՕԶՆԷՍԷՆՍԿ: Այրվում է Շօկինի ֆաբրիկան:

ԿԱՊՇՏԱԴՏ: «Կինգ-Ումմալի» շոգենաւը Պօյնդ հրուանդանի մօտ խորտակվեց: Խեղդվեցին 11 հոգի, շատ ճանապարհորդների ափ հասցրին ձկնորսները:

ՍՕՖԻԱ: Ֆերդինանդ թագաւորը վերադարձաւ արտասահմանից:

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ: «Կոր. Բիւրօն» հաղորդում է, որ երեկվայ Վեկերլէի աուդիենցիայի ժամանակ, թագաւորի մօտ, մինիստրական ճգնաժամը լուծում չը ստացաւ:

ԼԱՊԱԼԻՍ: Սկսվեցին մեծ զինւորական վարժութիւնները: 13-րդ զօրաբանակը հանդէս եկաւ 14-րդի դէմ:

ՏՕԿԻՕ Մինիստր-նախագահ Կացուրան բանկիրների կլուբում ճառ արտասանեց Եապօնիայի ֆինանսական դրութեան մասին: Ապագայ ֆինանսական դրութեան մասին նա խօսեց չափազանց լաւատեսութեամբ և յայտնեց, որ 83-ից աւելի միլիօն իէն այս տարի կը ծախսվի մուրհակների

վճարման վրա, հաւատ յայտնեց, որ անգլօ-ճապօնական միութիւնը կը պահպանվի այսուհետև ևս հաստատուն բարեկամութեան հողի վրա, մասնաւոր արաւ, որ Ճապօնիայի և Միացեալ-Նահանգների սրտագին յարաբերութիւնները կը մնան առաջվայ նման: Ճապօնիայի և Չինաստանի միջև ծագած թիւրիմացութեան առիթով նկատեց, որ այդ թիւրիմացութեանը մեծ նշանակութիւն տուեցին. տարաձայնութիւնները այժմ վերացված են փոխադարձ զիջումներով:

ԼԻՍՍԱԲՕՆ: Պէրերի պալատը ընդունեց բիւջէն:

ԿԱԼԿԱԹԱ: Երէկ քաղաքից 57 մղոն հեռաւորութեան վրա ռումբ նետվեց ճանապարհորդական գնացքի վրա: Վնասվողներ չեղան:

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ: Ցերեկվայ ժամը 4-ի մօտերը թնդանօթների պարպումով ափ իջան թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնան և անգլիական թագուհին:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

—

Օձուն (Ուզունլար) գիւղի եկեղեցու հոգաբարձութեան.—Դիմեցէք ձեր հերքումով այն թերթին, որի մէջ տպագրված է եղել թղթակցութիւնը:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վորօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏԵՐԸ՝
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.:
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային:
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.:
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
Ն. Վ. ԱԼԲՐԵԽՏ—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.:
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԷԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:
Յ. Մ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ—ատամնաբոյժ—8½—11½ ժ., պլոմբներ և արհեստական ատամներ:
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԷԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.:
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՆԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կոնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. ՑԷՅՏԼԻՆ
Ատամների և բերանի խոռոչի հիւանդութիւններ: Արհեստական ատամներ:
Ընդունել. առաւ. ժ. 9-ից—երեկ. ժ. 7-ը: Միքայէլեան պր. տ. № 22. (Անկիւն Սեմեօնօվսկայա փ. № 3), մուտքը Սեմեօնօվսկայա փողոցից:
(օ. մ.) 810. 100—7

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԻՒՐԳԻՒԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինովսկայա փող. № 8
(օ. մ.) 783. 100—11

ՄԵԾԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԻԼԴՇԷՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Յ. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Բժիշկների դեղատոմսով կատարում է [illegible] (сприн-цов.), [illegible] (втиранiе) [illegible] թիւն, ծաղկահատութիւն: Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հմուտ բժիշկների: Տալիս է այլ և այլ բժշկական-առողջապահական խորհուրդներ: Ընդունելութիւնը 4—5 ժամը: Семеновская ул., № 9, Վորօնցովի կամուրջին մօտ:
(օ. մ.) 857. 0—5

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ
առանձնապէս ՏԱՄՈՒՐԻ ԵՒ ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւն ամեն օր {12—1 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող. № 36, ա. [illegible]
(օ. մ.) 100—10

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՑԱՐԳՈՅ ԾԽԱԿԱՆՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
Հալաբարի ս. Կարապետ եկեղեցու ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը [illegible] ծխականներին [illegible] նոյն եկեղեցու [illegible] ձևլի դրութեան [illegible] նալու է մի [illegible] 1/3 է հաստատ[illegible] լու բարոյա[illegible] ներիդ վրա [illegible] հրաւիրում [illegible] պարտքը — [illegible] լրացնել այդ [illegible] փակվելու [illegible] որի պատաս[illegible] մարում իր[illegible]
Հոգաբարձութիւնը [illegible] բում անձամբ [illegible] առանձին-[illegible]
Հալ. ս. Կարապետի [illegible]
(օ.մ.) 909. 3—1

„ԼՈՅՍ“ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ
հայոց լեզուի 12 դասերն աւանդելու համար հրաւիրվում է մի ԴԱՍԱՏՈՒ՝ կովկ. ուսումն. շրջ. հոգաբարձութիւնից ստացած ցենզով: Խնդիր ներկայացնել, կամ պայմանների մասին տեղեկութիւններ ստանալ մինչև ամսի 10-ը Ընկերութեան գրասենեակում (Զգրաշէն եկեղ. գաւթում) ժամը 11—12-ը Վարչութեան անդամ Ս. Քաթանեանից:
910. 1—1

Թէլաւի ս. Գայիանեան եկ.-ծխ. երկսեռ դպրոցի համար
ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ ՀՐԱՒԻՐՎԱԾ Է
Պատասխան չը ստացողներն ազատ են:
Աւագ ուսուցիչ Թէլաւի ծխական դպրոցի՝
Յ. Ռոտինեան
(ա. օ.) 906. 2—1

Հրաւէր
Ամսիս 6-ին, կիրակի օրը ժամը 12-ին, Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում լինելու է ծխական ժողով շարունակութիւն նախընթաց ժողովի, որտեղ ընտրվելու է մի անձն ի լրումն չորս պատգամաւորի Մարիամեան-Յոփսանեան ուսումնարանի հոգաբարձական ընտրութեանը. ուստի սրանով հրաւիրում եմ յիշեալ եկեղեցու ծխականներին՝ շտապել եկեղեցի ընտրութեանը մասնակցելու:
Թիֆլիսի ա. մ. գործակալ՝
Գրիգոր ա.-ք. Մանդակունի
(շ.կ.) 910. 2—1

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
սրանով յայտնում է, որ նոյն բաժանմունքի համար հարկաւոր է բժիշկ տարեկան 900 րուբլի ռոճիկով: Դպրոցական բժշկի հրահանգի հետ կարելի է մանրամասն ծանօթանալ հոգաբարձութեան դիւանում ամենայն օր առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 3-ը: Ցանկացողները պէտք է ներկայացնեն իրանց անցեալ տարիների ծառայութեան վկայաթուղթը (curriculum vitae).
(30, 3, 5) 875. 3—3

ԴԱԴԵԱՆ ամուսինների կազմած դասագրքերի պահեստը գտնվում է «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութում
Լոյս են տեսել
ԸՆԴՀ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ա. հ. V բ. գ. 45 կ.
ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ա. հ. III բ. գ. 55 կ.
ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ բ. հ. IV բ. գ. 50 կ.
Գումարով գնողներին 20 %զեղչ:
Տպագրվում են միւս հատորները:
(սեպ. 5,9,14) 856. 6—4

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ
ՎԱՌ. ՍՄԲԱՏԵԱՆՑԻ
Պատրաստվում են երկսեռ աշակերտներ բոլոր միջնակարգ (և Ներսիսեան, Յոփսանեան, Գայիանեան) դպրոցներ ընդունվելու: Աւանդվում են նաև ֆրանսերէն, գերմաներէն, ձեռագործ՝ կերտուածք (лѣпка), դաղում (выжиганiе) և կողովագործութիւն (плетенiе корзинъ), մարմնամարզութիւն: Ընտանիքիս մէջ միասին ապրելու կայ 2 աշակերտի տեղ: Ընդունելութիւնը սկսված է, Սօլօլակ, փող. Պասկեվիչի № 13.
(չ.ու.շ.կ.) առ. 888. 4—3

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ „ԿԱՎԿԱԶ“ ՀԻՒՐԱՆՈՑ
Երեւանեան հրապարակ, տ. Միրզօյեանի.
✦ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ✦
Ընդարձակ մաքրութիւն, անդորրութիւն և հանգստութիւն, էլէքտրական լուսաւորութիւն, տելէֆօն և վաննաներ: 50 համարներ՝ 1 րուբ. սկսած: Քաղաքավարի և շուտափոյթ աշխատող ծառայողներ:
✦ Պ. պ. վօյաժօրներին մեծ զ ղ չ ✦
ՄԵՆՅՈՒ
I. ճաշ՝ 2 կեր.՝ 60 կ., 1 բ. օղի և 1 բ. գինի: II. ճաշ՝ 3 կեր.՝ 75 կ., 1 բ. օղի, 1 բ. գինի, 1 թաս սուրճ:
III. ճաշ՝ 4 կեր. 1 ր., 1 բ. օղի, կէս շ. գինի և 1 թ. սուրճ: IV. ճաշ՝ 5 կեր. 1 ր. 50 կ., 1 բ. օղի, կէս շ. գ. և 1 թ. սուրճ
Յարգանքով՝ Ի. Կոչիլայա և Ն. Սիխարուլիձէ
(օ. մ.) 870. 100 - 4

„Իրազննական դասեր“
Գինն է 1 ռուբ.
Ցանկացողը պատուէր կարող է ուղարկել ինձ պօստի բացիկով (Почтамтъ, К. Ягубянцу—հանձնել Ս. Մանդինեանին):
Քաղաքումս գումարով առնողը ստանում է 10 % զեղչ:
Դրսի համար պայմանները մնում են նոյն, ինչ որ առաջ յայտարարել էի (20, 25 և 30%): Միայն հատով պատուիրողը ճանապարհածախս չէ վճարում:
Սեդրաք Մանդինեան
(օ. մ.) 866. 10—4

Ծախվում է
քաղաքից մեկնելու պատճառով հօյակապ կահկարասիք, ընտիր ոճ, Գարիգի աշխատ.—առանձնասենեակ, 2 ննջարան, սեղանատուն, խոհանոցի պարագաներ, սաոցարան, գորգեր, Համրագիտական մեծ բառարան Larousse, 7 հատոր.
Ртищевская ул. № 15, ներքևի յարկ:
(կ.հ.շ.) 878. 3—3

Սարիղամիշի ծխական դպրոցի ուսուցչական խումբը արդէն կազմված է, ուստի հրաւէր չը ստացող խնդրատու ուսուցիչները ազատ են:
Հոգաբարձութիւն
(ա. օ.) 903. 3—2

ԾԱԽՎՈՒՄ Է
ՇՈՒՇՈՒ ԳԱՒԱՌՈՒՄ ՄԻ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆ
որ բաղկացած է 100 դեսեատինի չափ և որի սահմաններում գտնվում են Շիւէր գիւղը, վարելահող, այգիներ և անտառ:
ՁԵՌՆՏՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Դիմել՝ Թիֆլիս, ԷԿՕՆՕՄԻԱ տպարանին:
ա. օ. 840. 10—10

Ա. ՓՈՐՍՈՒՂԵԱՆ
ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

Ա. տարի	25 կ.
Բ. տարի	25 կ.
Գ. տարի	25 կ.

Գումարով առնողներին մեծ զիջումն:
Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Թիֆլիսում՝ «Գուտտենբերգ» գրախանութում (Штабная и Пушкинская).
Այս դասագրքերը 4-րդ տարին է գործածութեան մէջ և մեծ ընդունելութիւն են գտած փորձառու ուսուցիչների կողմից: Մանրամասն քննութիւնը կարդա «Մշակ» № 35, 1907 թ., «Тифлисскiй Листокъ» № 173, 1909 թ.:
(օ. մ.) 871. 5—4

Լոյս տեսաւ
ՀԱՅԿ ՏԷՐ-ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆԻ
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
Երրորդ տպագրութիւն. դասագիրք Գ., Դ. և Ե. տարիների. նախապատմական մարդուց մինչև մեր օրերը:
Գինն է 50 կ.
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրախանութին:
826. (օ. մ.) 10—7

ՌԵԿԼԱՄ ՉԷ, ԱՅԼ ԻՐՈՂՈՒԹԻՒՆ!
„ԻՐԺԱՆԷ“ Ընկերութիւն
→ Ազնուականների թատրօնին կից շքեղ այգին վարձելով և բաց անելով ←
Հարուստ կերպով կազմված
ՃԱՇԱՐԱՆ
անհրաժեշտ է համարել՝ հասարակութեան յարմարութեան տեսակէտից՝ վերացնել օֆիցիանտներին տրվող „на чай“ դրամը և նուազեցնել մինչև մինիմում ուտելիքների և խմիչքեղէնի գները, որպէսզի, համաձայն արտասահմանեան օրինակի, ապահոված լինեն ոչ բազմաթիւ ընտանիքներ ավելորդ ծախսից. և անմիջապէս անտեսանք վերաբերեալ հոգսերից.
ԱՊԱՅՈՅՑ. Ճաշ՝ 2 տեսակ կերակրից—50 կ., 3 տես.—70 կ., 4 տես.—90 կ.. Ընդհանուր մենիւյի մէջ եղած բաժինների գները նոյնպէս պակասեցված են: Ճաշարանում՝ րստօրանում՝ ճաշող և ընթրող հասարակ. համար՝ ՌՈՒՄԻՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ յայտնի Գ. Անդրիեսկօյի ղեկավարութեամբ: Նուագում է ցերեկվայ ժամը 1 և կէսից մինչև 4-ը և երեկոյեան 8-ից մինչև 1 և կէսը գիշերվայ:
(օ. մ.) ԱՅԳՈՒ ՄՈՒՏՔԸ ՁՐԻ Է 908. 3—1

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
БАКУ, уголь Красноводск. и Меркурьевск.. телеф. № 10—56.
Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ:
Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշուապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա: Ցանկացողների համար՝ առանձին վճարով լեզուներ և ստենօգրաֆիա:
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան 4—7-ը:
Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа) տրվում և ուղարկվում են ՁՐԻԱԲԱՐ: Օտարաքաղաքացիները դիմում են՝ Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. (ե. շ.) 731. 20—8

Ժողովրդական Լուսաւորութեան Մինիստրութեան իրաւասութեան տակ.
Պետերբուրգի Կայսերական Գեղարուեստական Ճեմարանի վկայագրով
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
(Чавчавадзевская № 20)
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ
(Երրորդ տարեշրջան)
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ՍԵՊՏ. 15-ԻՑ ՄԱՅԻՍԻ 15-Ը ԱՄԵՆ ՕՐ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝ 5—7 Ժ.
Աւանդվելիք առարկաներն են՝ նկարչութիւն, գծագրութիւն, գեղագրութիւն (հայ և օտար լեզուներով), ձեռարուեստ, փորագրութիւն (փայտի և պղնձի վրա), քանդակագործութիւն, երկրաչափական ձևագիտութիւն, հեռանկար (պերսպեկտիվ), գոյների և ստուերների տեսութիւն:
ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ԵՆ
ԱՒԱՐՏՈՂՆԵՐԸ ՍՏԱՆՈՒՄ ԵՆ ԱՏՏԵՍՏԱՏՆԵՐ
Տարեկան վճարն է 40 ր. կամ ամսակ. 5 ր., դպրոցականների համար 25 ր. և 3 ր.: Յաճախել ցանկացողները թող բարեհաճեն յայտնել այդ մասին կուրսերի հիմնադրին, որից և կարելի է ստանալ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ. անձնական տեսակցութեան համար ամեն օր առաւ. 9—11: Օտար քաղաքներից դիմել՝ Тифлисъ. почт. ящ. 133. 771. (ե. շ.) 8—5

Տ. Մ. ՓԻԼՈՍԵԱՆԻ
Առևտրական գիտութիւնների կուրսերում
ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ
կարդալ, գրել և խօսել սովորեցնում են 8 ամսում տեսական և գործնական դրագմուլների միջոցով. կազմակերպվում են խմբակներ ըստ լեզ. աւարտման վկ. ձեռք բերելու համար: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր 10—12 և 4—7 ժամ.:
Միքայէլեան պրոսպ. № 24/4
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեանց կանդիդատ Տ. ՓԻԼՈՍԵԱՆ
808. (օ. մ.) 20—9

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՇԿԵՂԷՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.
Ամեն տեսակի մօդային ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի խանութներում
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
Իսկականը միայն այս դրոշմով
СОПК С.ПЕТЕРБУРГЪ
Ռուս-ամերիկ. ռեզին. մանուֆակտուր.
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ТРЕУГОЛЬНИКЪ“
ԱՆՈՒՆՈՎ
Թիֆլիսի բաժանմունքը գտնվում է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ
ԱՅՑԵԼ. ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՃՈՒԵՂԷՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ ռուս-ամերիկական ռեզինի մանուֆակտուրայի ընկերութեան
ԿՐԻՄ ԵՒ ԱՊՐԵՍՈՒՐԱ կօշկեղէնի համար
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ. (շ.) 182 0—28